



Den Haag

ADVIEZEN – Welstands- en Monumentencommissie 1

Gemeente Den Haag, 8 maart 2023

Locatie:

Spui C01.09

Aanwezig:

Marc Reniers	Voorzitter
Alexander Pols	Lid
Franz Ziegler	Lid
Joris Molenaar	Lid
Wijnand Galema	Lid

Secretaris:

Sander van der Ven

A. HAMERSTUKKEN

De commissie is akkoord gegaan met de adviezen uit de ter plekke voorgelegde hamerstukkenlijst(en):

Hamerstukkenlijst A voor vaststelling op 8 maart 2023

B. INGEKOMEN BOUWPLANNEN

De commissie heeft over onderstaande plannen geadviseerd. De adviezen zijn ter plekke vastgesteld.

1 Andries Bickerweg 1A

Wcie 20230308/202223153

Bouwen/Cultuurhistorie (beginselaanvraag): het plaatsen van een tentoonstellingsruimte voor kunstobjecten in de tuin van de voormalige Berlagekerk Andries Bickerweg 1A.

De beoordeling van dit beginselplan is uitgesteld.

2 Andries Bickerweg 1A

Wcie 20230308/202223153

Monument (beginselaanvraag): het plaatsen van een tentoonstellingsruimte voor kunstobjecten in de tuin van de voormalige Berlagekerk Andries Bickerweg 1A.

De beoordeling van dit beginselplan is uitgesteld.

3 Brouwersgracht 2D en 4

Wcie 20230308/202220811

Bouwen/Cultuurhistorie (beginselaanvraag): het optoppen van de bestaande bedrijfsruimtes Brouwersgracht 2D en 4 en het toevoegen van een extra bouwvolume.

Niet akkoord

Het beginselplan is getoetst aan de Welstandsnota en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

De commissie herhaalt haar eerdere beoordeling van en voorwaarden voor een uitbreiding van de bestaande bebouwing. Deze bestaat uit een historisch pakhuis, waaraan in de loop van de jaren aan- en uitbouwen zijn gerealiseerd. De kavel bevindt zich in het rijksbeschermd stadsgezicht 'Centrum' en het voorste deel van het pakhuis is in het bestemmingsplan aangewezen als karakteristiek pand. De panden links en rechts aan de Brouwersgracht zijn gemeentelijke monumenten.

De commissie ziet een spanningsveld tussen het bovenstaande en de bebouwingmogelijkheden – een dubbele opbouw – die het bestemmingsplan biedt, maar ziet in het welstands- en in het cultuurhistorische beleid geen aanleiding een

verandering en een uitbreiding van het pakhuis als principieel onmogelijk te beoordelen. De historische dynamiek van een industrieel pand, de historische dynamiek van dit stuk stad en de huidige bebouwingsstructuur bieden ruimte door te ontwikkelen.

Uitgangspunt van een doorontwikkeling is behoud of versterking van de bestaande kwaliteiten en waarden. In dit geval betekent dit dat het ontwerp van de uitbreiding zich moet verhouden tot het bestaande pakhuis in al zijn facetten: verhoudingen, sculpturaliteit, industriële schoonheid en materialiteit. En samen – pakhuis plus opbouwen – moeten zij zich verhouden tot de omgeving, daaronder beschermde status van de belendende panden en van het omringend stadsgezicht.

De keuze de dakrand van het pakhuis te verwijderen en voort te bouwen heeft de commissie eerder onderschreven. Zo ontstaat geen bovenstad, maar een rijzig geheel, passend binnen de pakhuistypologie.

Gekozen is voor een toevoeging in metselwerk dat in textuur en kleur dichtbij het bestaande metselwerk blijft, beëindigd met een betonnen afdekker. De gevelopeningen zijn rondom over twee verdiepingen gelijk, uitgelijnd met en met dezelfde breedte als de vensters van het bestaande pakhuis. In deze openingen zijn donkere kozijnen geplaatst met een enkel, ongedeeld te openen deel. Ieder vensters is voorzien van een hekwerk en functioneert als frans balkon.

De rust in het aangepaste ontwerp beoordeelt de commissie als een verbetering. Het robuuste metselwerk in dezelfde tint als het bestaande pakhuis en de gevelopeningen per verdieping en rondom gelijk zorgen voor samenhang, een recht-voor-zijn-raap benadering die de toevoeging typologisch en architectonisch met het pakhuis verbindt. De verhoudingen in het gevelontwerp zijn echter nog niet scherp genoeg. Zo ogen de gevelopeningen te breed, ogen de hekwerken te hoog en lijkt de maat tussen de bovenzijde van de bovenste gevelopeningen en de dakrand onvoldoende. De commissie benadrukt dat smallere gevelopeningen, lagere hekwerken en meer maat boven de bovenste gevelopeningen niet per se de oplossing zijn. Het gaat om de verhoudingen van het geheel. Binnen dat geheel moet ieder onderdeel precies getroffen worden.

Naast de verhoudingen in de gevels is het metselwerk bepalend. De steen – textuur, kleur, hardheid – moet precies gekozen worden en gedetailleerd uitgewerkt: verband, voeg en verbijzonderingen zoals de waterslag en de dakrand. Het metselwerk van de uitbreiding van het rechter, terug liggende bouwdeel kan eventueel verschillen van dat van de toevoeging aan het pakhuis.

4 Buitenrustweg 1

Wcie 20230308/202221675

Bouwen/Cultuurhistorie (beginselaanvraag): het gedeeltelijk slopen, vernieuwen en vergroten van de woning Buitenrustweg 1 en het gedeeltelijk veranderen van het gebruik in kantoor..

Niet akkoord

Het beginselplan is getoetst aan de Welstandsnota en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

Dit deel van het beschermde stadsgezicht Zorgvliet wordt gekenmerkt door een vrijstaande (villa)bebouwing in het groen. De architectuur van de panden verschilt, maar alle zijn hoogwaardig ontworpen en uitgevoerd. Buitenrustweg 1 is een relatief recente toevoeging aan de wijk. De villa is op onderdelen aangepast, maar de architectuur is in hoofdopzet nog aanwezig.

De villa kan op twee manieren aangepakt worden. Ofwel doorbouwen in stijl, ofwel transformeren naar een geheel nieuwe uiterlijk. In beide gevallen zijn een consistent ontwerp en een hoogwaardige uitwerking essentieel. Voor de villa op zichzelf en voor een geslaagde inpassing in de omgeving.

De nu voorgestelde uitbreiding en transformatie is een combinatie van de twee beschreven manieren, mist consistentie en heeft niet de kwaliteit van de omgeving. Dit wordt onder meer veroorzaakt door rudimenten van de bestaande, modernistische architectuur in het nieuwe klassieke ontwerp. Maar ook door de toevoegingen. De uitbreiding van de begane grond versmelt met het hoofdvolume en vertroebelt zo de hoofdvorm. De kap(vorm) heeft geen relatie met de onderbouw. Daarnaast contrasteert het materialenpalet, bijvoorbeeld het stucwerk en de 'zwart-witte' kleurstelling, sterk met (de kwaliteit van) de omgeving.

De commissie vraagt een in alle onderdelen stijlzuivere en hoogwaardige aanpak van de villa. Zij adviseert daarin elementen als erfafscheidingen en objecten die naar de diplomatieke functie verwijzen mee te nemen.

5 Hondiusstraat ongenummerd naast Cartesiusstraat 2

Wcie 20230308/202213511

Bouwen/Cultuurhistorie: het bouwen van een buurthuis en het plaatsen van een erfafscheiding op het braakliggende terrein Hondiusstraat ongenummerd (voorheen nr. 45) naast Cartesiusstraat 2.

Akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota en beoordeeld in het kader van de gebiedsaanduiding 'Overige zone – Gemeentelijk beschermd stadsgezicht'.

Eerder heeft de commissie ingestemd met de hoofdvorm van het buurthuis. Het aangepaste gevelontwerp combineert beton en bamboe latten in een verdeling die vanzelfsprekend aansluit bij twee opvallende gevelelementen – de erker aan de Cartesiusstraat en aan de Hondiusstraat de poort die voor de glaspui schuift – en waarin andere elementen zoals bergingdeuren zijn weggedetailleerd. Dit ontwerp overtuigt.

De commissie gaat ervan uit dat de latten van de poort dezelfde zijn als de bamboe gevellatten. En zij vraagt aandacht voor de naamsaanduiding. Losse witte letters tegen de lattengevel is een passende oplossing, maar informatie over de precieze materialisering en bevestiging ontbreekt. Voorkomen moet worden dat de kwaliteit van de letters de hoogwaardige architectuur van het buurt verstoort en verarmt.

6 Obrechtstraat 106A, 106B, 106C en 106G

Wcie 20230308/201810803

Bouwen/Cultuurhistorie (beginselaanvraag): het bouwen van 6 geschakelde woningen ter plaatse van de voormalige timmerfabriek Obrechtstraat 106A, 106B en 106C en een vrijstaande woning ter plaatse van 106G.

Akkoord

Het beginselplan is getoetst aan de Welstandsnota en beoordeeld in het kader van de dubbelbestemming 'Waarde-Cultuurhistorie'.

De commissie is enthousiast over de voorgestelde transformatie van dit industriële binnenterrein naar een gemeenschappelijke tuin met vijf woningen. Zowel de hoofdvorm van de bebouwing als de groene inpassing reageren goed op de context en dragen bij aan die context.

Het behoud van een deel van de vm. timmerfabriek als grens tussen Sunny Court en de nieuwe tuin is een interessante oplossing. Hierdoor blijft iets van het industriële verleden herkenbaar. En de grens wordt een object in de ruimte, waardoor Sunny Court en de nieuwe tuin (optisch) één groen binnengebied worden.

Ook de bebouwing is een object, een abstract volume waarin alle functies opgelost zijn. Een gesloten geheel naar de omringende bebouwing en een open rij van vijf woningen richting de industriële muur en Sunny Court. Deze opzet binnengebied goed.

Voor de uitwerking naar bouwplan vraagt de commissie aandacht voor de volgende punten.

- Informatie over de poort aan de Obrechtstraat ontbreekt. Hoe wordt deze vormgegeven? Enige transparantie, waardoor iets van het groene binnengebied te zien is, zou mooi zijn;
- De enige opening in de kopgevel aan de zijde van de Obrechtstraat is nu de inrit van de parkeergarage, een zwart gat. Deze gevel kan meer 'gezicht' krijgen;
- Hoe wordt de groen terrasgevel uitgewerkt, als onderdeel van de architectuur of als onderdeel van de tuin?
- Vanwege de gelaagdheid van de gevel en vanwege de toepassing van hout is een hoogwaardige uitwerking die de bebouwing mooi laat verouderen belangrijk;
- De integrale benadering van bebouwing en tuin is een waardevol deel van het concept. De commissie pleit voor een integrale uitwerking van het groen (inclusief bestaand groen) en de waterhuishouding, inclusief het dak van de bebouwing.

7 Reitzstraat 118

Wcie 20230308/202121468

Bouwen: het oprichten van een woongebouw met 5 appartementen ter plaatse van het te slopen bedrijfsgebouw Reitzstraat 118.

Akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota.

Op 11 januari 2023 heeft de commissie ingestemd met het ontwerp van het kleinschalige appartementengebouw, met uitzondering van de kap. Nu de dakuitbouw aan de linker zijde is verdwenen, is de kap rondom ervaarbaar als kap. De aan de voor- en achterzijde toegevoegde dakkapellen zorgen voor een betere inpassing in de omgeving. Deze dakkapellen zijn hoog in het dakvlak geplaatst, wat de balans in het gevelbeeld negatief beïnvloedt. De commissie vraagt de dakkapellen iets te laten zakken.

De architectonische uitwerking is consistent. De informatie over de entreepui, een bepalend onderdeel van het gevelbeeld, is wat summier. De commissie vraagt de detailset aan te vullen met het deel van de entreepui links van de deur, het deel met de brievenbussen.

De commissie constateert dat de balkons aan de achterzijde stedenbouwkundig niet mogelijk gemaakt worden.

8 Steenzicht 16 t/m 32 en Het Zicht 2 t/m 37

Wcie 20230308/202221099

Bouwen: het bouwen van 2 woongebouwen (project Steenzicht AB) met 220 woningen en 2 stallingsgarages met 112 parkeerplaatsen, het aanleggen van 2 in- of uitritten (blok A en B), het plaatsen van fietsnietjes en het plaatsen van erfafscheidingen ter plaatse van de te slopen woningen Steenzicht 16 tot en met 32 en Het Zicht 2 tot en met 37.

Niet akkoord

Het bouwplan is getoetst aan de Welstandsnota en het beeldkwaliteitsplan Zichten.

Het bouwplan bestaat uit twee woongebouwen, de blokken 1A en 1B, ontworpen door twee architecten. De commissie heeft beide ontwerpen in samenhang beoordeeld.

De commissie spreekt haar waardering uit voor de heldere hoofdopzet en architectuur van beide gebouwen. Beide ontwerpen reageren goed op de omgeving. Zij maken gebruik van architectonische elementen uit die omgeving om de nieuwe schaal en de nieuwe typologie vorm te geven. Materialen en kleuren zijn goed gekozen en het palet wordt effectief ingezet voor een hoofdgeleding van de gevels.

Met de architectonische uitwerking kan de commissie niet instemmen. Zij ziet elementen die niet voldoen aan het beeldkwaliteitsplan, onderdelen van de uitwerking die het ontwerp verarmen, details die afwijken van het ontwerp en bepalende onderdelen van het ontwerp die niet zijn uitgewerkt.

Voor beide blokken geldt dat de detaillering belangrijke architectonische elementen frustreert. Bijvoorbeeld – maar niet alleen – geveldragers in het zicht, consoles onder de galerijen en de detaillering van de balkonhekken. Algemeen zijn de details zeer generiek en ontbreekt precisie. Daarnaast ziet de commissie details niet uitvoerbaar lijken.

Bij blok 1A mist de commissie detaillering van de beeldbepalende loopbruggen. De uitwerking van het rasterconcept van de gevels verzwakt de rasterwerking. Dit wordt veroorzaakt door het geringe reliëf en door delen van de invulling van het raster die in het

vlak van het raster liggen. Een andere kleur voeg is met deze detaillering onvoldoende voor een sprekend raster.

Bij beide gebouwen maakt de commissie bezwaar tegen de nu voorgestelde oplossing van de vluchtroutes over het dak. Standaard kooiladders zijn laagwaardig en verarmen het gevelbeeld. De commissie vraagt een architectuureigen oplossing.

De hekken op de trappen naar de verhoogde tuin zijn permanent aanwezig en blokkeren de in het beeldkwaliteitsplan geëiste open en uitnodigende toegang en de doorwaadbaarheid van de bebouwing. De verhoogde tuin zelf is niet uitgewerkt. De commissie mist zowel de tuinontwerpen als een integratie van die ontwerpen, inclusief voorzieningen als bijvoorbeeld een watervoerende laag, in de bouwkundige tekeningen.

Met betrekking tot de landing van de gebouwen pleit de commissie voor een eenduidigere en robuustere oplossing. Ofwel een haag gecombineerd met een hekwerk, ofwel een gemetseld muurtje, in beide gevallen haaks op en parallel aan de gevel gelijk. De suggestie van de afdeling Stedenbouw om aan drie zijden de oplossing met een hekwerk en een haag toe te passen en aan Het Zicht de gemetselde wordt door de commissie ondersteund.

Marc Reniers

Voorzitter Welstands- en Monumentencommissie